

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

צו

(חלק יז — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

צו ב

ובכלל זה האש שעל המזבח, וא"כ מאי בעי הכא – ובפרט ע"פ פשוטו של מקרא – דין בענין אש המנורה? ומה שהוסיף הכתוב את התיבה, "תמיד", הרי יש לפרשו בפשטות, שהוא לשם תוספת הדגשה (גם בלשון חיובית) של תמידות; ופירושו הכתוב, שהאש שעל המזבח צריכה להיות, "תמיד" – ללא כל הפסק; וכמו שאמנם פירש האבן עזרא, מראשי פשטני המקרא, שהתיבה, "תמיד" באה להוסיף את ענין התמידות שבאש המזבח.⁵

ואף שמקור פירוש זה של רש"י הוא בדברי רז"ל⁶, הרי ידוע (כפי שכבר נתבאר כמה וכמה פעמים) שאפילו מדרשי חז"ל שמביא רש"י בפירושו על

א. בפירושו על הפסוק¹, "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" העתיק רש"י את התיבות, "אש תמיד" ופירש: "אש שנאמר בה תמיד הוא שמדליקין בה את הנרות שנאמר² בה להעלות נר תמיד³ אף היא מעל המזבח החיצון תוקד".

בפשטות יש לפרש⁴ שכוונת רש"י לתת טעם לתיבת, "תמיד" שנראית כיתור לשון: אם כוונת הכתוב להדגיש שהאש על המזבח צריכה לדלוק ללא הפסק, דיו שיאמר, "אש תוקד על המזבח לא תכבה" (כלשון הכתוב לעיל, והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה) – ומה מוסיפה תיבת, "תמיד"? ולכן פירש רש"י ש, "אש תמיד" כאן קאי על אש המנורה, הנקראת, "נר תמיד", אשר "תוקד" – תודלק – מן (אש) המזבח.

אבל אין זה מובן: א) כל תוכן הפרשה כאן הוא המזבח ועניניו,

5) וגם ע"ד ההלכה הרי למדין מפסוק זה "מ"ע להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש תמיד תוקד על המזבח" (רמב"ם רפ"ב מהל' תמידין ומוספין. סהמ"צ מ"ע כט). וראה רמב"ן ריש פרשתנו פסוק ב.

ואין להקשות למה אין רש"י מפרש, "אש תמיד" למ"ע (נוסף על הלאו ד, "לא תכבה" בסיום הכתוב – ובפרט דממשיך ומפרש דריבה כאן חיובין: ב"פ, "לא תכבה" – לעבור בשני לאוין) – במשכיל לדוד כתב דב, "אש תמיד", אין כאן משמעות עשה – אבל (גם בפשט"מ) מצינו כמה מצות בלשון כזה, ובמכש"כ מזה שלפעמים נאמר לשון כזה גם בלאו. ראה לקו"ש חט"ז ע' 328.

– כי אז הול"ל "תוקד אש תמיד" וכמש"נ, להעלות נר תמיד" שמביאו כאן (ועפ"ז מתורץ מה שהעתיק רש"י כאן גם תיבת, "להעלות").

6) יומא מה, ב. תו"כ כאן עה"פ (ו, ב), "ראש המזבח". אבל ל' רש"י הוא ע"ד הלשון שביומא שם (וראה פרש"י שם). וראה לקמן הערה 22.

1) פרשתנו ו, ו.

2) ר"פ תצוה.

3) מסתימת הל' – משמע לכאורה דכל הנרות מדליקין ממזבח החיצון ולא רק נר המערבי (ראה מנ"ח (מצוה צח) ואפשר דלהר"מ (הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ג) אם רוצה כל נר שכבה מדליקו ממזבח העולה. ובצפ"ע על הרמב"ם חנוכה פ"ג ה"ב דבימי נס חנוכה הדליקו רק נר המערבי (ובכ"ז נתקיימה עיי"ז מצות נר תמיד)). אבל יותר נ"ל דלא נחית רש"י כאן לזה, כי אינו שייך לפשט"מ כאן. ואף שגם בפשט"מ על כל הנרות נאמר, "נר תמיד" הרי פרש"י שנר המערבי, "ממנה ה' מתחיל" (אמור כד, ג). וראה לקו"ש ח"ח ע' 100-1.

4) ראה באר מים חיים ומשכיל לדוד.

(א) לפי זה הי' לו לרש"י לומר "רבותינו למדו מכאן" או "מכאן למדו" וכיו"ב.

(ב) רש"י העתיק מן הפסוק גם את התיבה "אש", וכן בתוך דבריו פירש את התיבה "אש" יחד עם פירושו לתיבת "תמיד" – "אש שנאמר בה תמיד", היינו, ש"תמיד" מתאר את ה"אש" הנאמרת כאן בפסוק.

(ג) מאריכות הלשון בפירוש רש"י – "אף היא מעל המזבח החיצון תוקד", מובן שמפרש כן בהמשך הכתוב גופא "תוקד עליה המזבח"¹².

ג. יש מפרשים שכתבו ביישוב הסתירה שבין ב' פירושי רש"י הנ"ל, שהפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח" לא נדרש במס' יומא בנוגע למערכות שעל גבי המזבח, וכל המערכות נלמדות מן הפסוקים שלפניו דוקא¹³; ומה שכתב רש"י ש"כולן נדרשו במס' יומא וכו' במנין המערכות" בא רק כדי

52

(11) וכדמוכח גם משינוי ל' רש"י "מעל המזבח החיצון תוקד" היינו שהוא מפרש (ומעתיק) הכתוב "על שפי מעל המזבח פי החיצון תוקד, כ"י"י, "על המזבח החיצון תוקד" משמע שה"תוקד" קאי על "אש תמיד" דמזבח, משא"כ "מעל" שפי שנקלח למק"א – אש המנורה.

(12) ומ"ש בדברי דוד שם, "ותו דגם לשון בו אינו מיושב אם תפרשהו על המנורה" צ"ע"ג דהרי בכתוב זה לא נאמר, "בו", כ"א בכתוב שלפנ"ז.

(13) רא"ם וגו"א כאן.

(* וכ"ה גם בדפוס ראשון ושני ורש"י כת"י.
** נוסף לזה ש"ל שבאם הי' אומר, "על המזבח החיצון תוקד" הי' משמע (מתאים לפרש"י לפני דיקדוק דכאן נדרשות למנין המערכות) שצריך לעשות מערכה בפ"ע לאש המנורה. וראה לקמן הערה 35.

התורה, מוכרחים הם בפשוטו של מקרא; ובפרט כשהפירוש בא בדברי רש"י ללא הקדמת "רבותינו דרשו" וכיו"ב, שאז מובן שפירוש זה מוכרח עוד יותר מפשוט הכתובים עצמו.

(ב) יתר על כן: רש"י גופי' כתב לעילי' ריבה כאן יקידות הרבה, על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כולן נדרשו במסכת יומא⁸ שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם⁹, היינו, שהפסוק "אש תמיד תוקד וגו'" עוסק ב(אחת מ)מערכות המזבח – והיאך כתב בפירושו על הפסוק דידן שהכתוב מדבר באש המנורה?

(ג) יתירה מזו: בפסוק זה גופא פירש רש"י שסיומו "לא תכבה" – קאי על אש המזבח!?

ב. לכאורה הי' אפשר לתרץ (כמו שכתבו מפרשים¹⁰) שאין רש"י מוציא את הפסוק "אש תמיד וגו'" כשלעצמו מידי פשוטו, ובאמת כל הפסוק מדבר במערכה שעל המזבח; ולא בא רש"י אלא לפרש שמתיבת "תמיד" (כאן במזבח) ישנו לימוד על אש המנורה, שבה נאמר "תמיד", שאף היא תודלק מאש המזבח.

אלא שקשה לפרש כן בפירוש רש"י, שהרי:

(7) בפסוק ה.

(8) מה, א.

(9) הטעם שרש"י מפרשו בפסוק, "והאש על המזבח גו'" ולא לפני"ז ב"ואש המזבח תוקד בו", כי בפשט"מ פי' שגם האש (ודכל הלילה) צ"ל בו ולא מחוץ למזבח, וכפרש"י לעיל (א, ח) בגזירין דיום (וכ"פ בראב"ע).

(10) דברי דוד (להט"ז) כאן.

לציין, באיזה ענין ומסכת דרשו חז"ל את הפסוקים הללו¹⁴.

אבל ע"פ הידוע בגודל הדיוק של רש"י בלשונו, מובן שתירוץ זה אינו מחוור כלל, שהרי אם כוונתו רק לציין את המקום שבו נדרשו הפסוקים, דיו שיאמר בקיצור לשון „כולן נדרשו במס' יומא", וכמו שמצינו כמה פעמים בפירושו¹⁵.

ועל כרחק צריך לומר, שדברי רש"י „שנחלקו רבותינו במנין המערכות כו"ו נוגעים לפירושו.

ד. והביאור בזה:

התוכן דתיבת „תמיד" כבר פירשו רש"י לעיל¹⁶ לגבי המנורה: „כל לילה ולילה קרוי תמיד כמו שאתה אומר¹⁷ עולת תמיד ואינה אלא מיום ליום וכן במנחת חביתין נאמר¹⁸ תמיד ואינה אלא מחציתה בבוקר ומחציתה בערב כו"ו¹⁹,

וכיון שכן, קשה לומר לשיטת רש"י, שתיבת „תמיד" בנדון דידן באה להוסיף בענין התמידיות בזמן על האמור

(14) וברא"ם כאן: דלישנא דרש"י דקאמר כולן נדרשו במס' יומא לא לענין המערכות הוא דקאמר אלא קצתן למערכות וקצתן לדרשא אחרינא ומה שכתב אחר זה שנחלקו רבותינו במנין המערכות הוא מילתא באנפי נפשא.

(15) ועוד ועיקר: לפי הרא"ם אינו מובן למה מביא רש"י גם הכתוב „אש תמיד גו"ו. ובדפוס ראשון ושני ורש"י כתי' הובא בפרש"י דג הכתוב „אש תמיד גו"ו. ואולי טה"ד בדפוס א' וב'. דהרי שם ליתא גם התחלת פרש"י „ריבה כאן יקידות הרבה".

(16) ר"פ תצוה.

(17) תצוה כט, מב. במדבר כח, ו.

(18) בפרשתנו ו, יג.

(19) ועד"ז פרש"י בחגיגה כו, ב.

בפסוק „(אש תוקד גו"ו) לא תכבה", שהרי אדובא: „לא תכבה" – פירושו שה„אש" צריכה לדלוק ללא הפסק²⁰, אבל תיבת „תמיד" יכולה להתפרש גם כתמידיות של ימים לבד או לילות לבד²¹, ובהם גופא לאו דוקא כל משך היום או הלילה, וכ„עולת תמיד".

ולכן נקט רש"י שבפסוק „אש תמיד" בא הכתוב לרבות אש נוספת, שנאמר בה „להעלות נר תמיד"²², אשר יש להדליקה מעל המזבח.

ה. לפי זה מובן גם סגנון דברי רש"י לעיל אודות „יקידות הרבה וכו"ו" – (א) שלא הסתפק באמירה בקיצור „ריבה כאן יקידות הרבה" (וסמך על הלומד שימנה אותן בעצמו), אלא הזכיר את כל המקומות (ובכללם גם הפסוק „אש תמיד"²³); (ב) שהאריך בלשונו „ריבה כו' הרבה" – ולא כתב (ובדיוק): ארבע יקידות כאן על מוקדה כו'; (ג) שהוסיף, אחר שכתב „כולן

53

(20) דהרי „לא תכבה" פי' (ע"ד תוקד – תהי יקדא) שצריך להבטיח שהאש לא תכבה* (תני' חרוקה, כ"ף – קמוצה). וע"ד „לא יסורו" (תרומה כה, טו) „ולא יזח" (תצוה כח, כח). ראה פרש"י תצוה שם, לב. נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז שיחה א' לפ' תצוה.

(21) במשכיל לדוד תצוה שם האריך. וצ"ע ואכ"מ.

(22) ועפ"ז מובן מש"כ רש"י „אש שנאמר בו תמיד כו"ו שם התואר ע"ד ל' הגמ' „אש תמיד שאמרתי לך כו"ו, ולא כלי' התו"כ „אש שאמרתי לך תהא תמיד" – ציווי.

(23) בדפוס ראשון ושני ורש"י כתי' לא הובאו כל הפסוקים רק הכתוב „אש תמיד". וראה לעיל הערה 15.

(* וראה רמב"ן בפרשתנו (פסוק ב): בלא תכבה בפסוק שלנו, הזהיר בלאו שלא תכבה לעולם כו"ו.

דמאן-דאמר זה אין רש"י צריך לפרש מאומה בפסוק זה (ולשיטתו נצטרך לפרש בדוחק שפירוש „תמיד“ הוא כביאור האבן עזרא – או כיו"ב²⁵);

ומפרש רש"י, שגם לשאר הדעות (שלא היו יותר מב' או ג' מערכות²⁶) ישנה הוכחה מפשוטו של מקרא, שהרי, כנ"ל (מחזור יותר לומר, אשר), „אש תמיד“ קאי על המנורה²⁷, שתוקד (מ)על המזבח – שזהו הפירוש ע"פ פשוטו של מקרא. ולפי זה היקידות במזבח הן „הרבה“ (יותר מאחת), אבל לא ארבע.

(אף שלפנ"ז לא הביא הכתוב „אש תמיד“ בדעת ר"מ כו').

ואולי י"ל שלשיטת רש"י גם סוגיא זו במסקנתה ס"ל לר"מ (ור' יוסי – ראה בהערה 26) דהכתוב „אש תמיד“ קאי במערכת המזבח, אלא דדרשינן ממנו (מתיבת תמיד) גם לענין אש המנורה (אף שאי"ז כוונת רש"י בפירושו כאן עה"כ, כנ"ל בפנים).

25) והרי מצינו בכ"מ דדרשינן כתוב זה לענין אש המזבח: (א) בתו"כ בפ' זו: תמיד אף בשבת תמיד אף בטומאה (וראה ירושלמי יומא פ"ד ה"ו בסופו. ובקה"ע שם). (ב) רמב"ם שבהערה 5: „מ"ע להיות אש . . תמיד כו"י. ג) ברמב"ן שם (בהערה 5): דכתוב זה הוא מצוה לכהנים בקיום האש.

26) או י"ל דלשיטת רש"י גם לדעת ר' יוסי דס"ל שהיו ג' מערכות בכ"ז וביהכ"פ מוסיפים אחת, קאי הכתוב „אש תמיד תוקד גו"י במערכות המזבח, ורק לר' יהודה שס"ל שהיו רק ב' מערכות וביהכ"פ ג' קאי כתוב זה באש המנורה. וראה בהערה 24.

27) וכ"מ מירושלמי שם, דמסיים „מה מקיים ר' יהודה אש תמיד אש שאמרתי לך תהא תמיד לא תהא אלא על מזבח החיצון“, דמשמע דלפי שלא דריש כתוב זה לענין מערכת המזבח לכן דריש לאש המנורה. משא"כ לאידך מ"ד. ראה לעיל הערה 24.

נדרשו במס' יומא – „שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם“ – כי כוונת רש"י להדגיש שהפירוש כאן תלוי בחילוקי הדעות שבמנין המערכות:

כיון שהכתוב „ריבה כאן“ – מסתבר לומר בפשוטו של מקרא שכל היקידות שייכות לענין הנדון „כאן“ (המזבח) – לפי הדעה שהיו ארבע מערכות בכל יום (וממילא – גם הפסוק „אש תמיד תוקד על המזבח“ נכלל בין הפסוקים העוסקים במערכות המזבח²⁴, ואליבא

24) ראה יומא מה, ב: אש תמיד* למאי אתא . . מערכה שני' כו'. ולהלן שם ממשיך מכתוב זה גם לענין אש המנורה. וראה תי' הב' בתוד"ה תמיד יומא שם. וראה הערות הבאות. ועצ"ע.

– וגם את"ל שלפי המסקנא בהסוגיא שם לכל הדיעות (גם לדעת ר"מ שס"ל שבכ"י היו ד' מערכות וביהכ"פ ה'), לא הובא שם כתוב זה לענין מערכת המזבח, ומשמע דהדרשא שבגמ' (שם, ב) „אש תמיד שאמרתי לך כו"י קאי לכו"ע (וכמ"ש הרא"ם). הרי

(א) גם הרמב"ם (שפסק כר' יוסי שס"ל שהיו ג' מערכות בכ"י – ראה לחי"מ שם פ"ב ה"א) שם פ"ב ה"ד הביא הכתוב „אש תמיד“ לענין מערכה שלישית לקיים מצות האש (אבל בה"ה שם „מפי השמועה“ הביא הכתוב „והאש על המזבח“ למערכת קיום האש). ואף שפסק שם (פ"ג ה"ג) דזר מערבי אין מדליקין אותו אלא ממזבח החיצון, הרי לא הביא שם הדרשא ד, אש תמיד“ [אף ש"ל: 1) שהרמב"ם נקט דרשא הפשוטה יותר, ע"ד מ"ש בלח"מ שם פ"ב ה"ב. 2) בדוחק עכ"פ – סמך גם על הירושלמי דלקמן].

(ב) בירושלמי יומא פ"ד ה"ו: „ולית לרבי יודא מערכת קיומי אש מה מקיים ר' יהודה אש תמיד“

(* משא"כ בתו"כ בפרשתנו קאי עה"כ, ואש המזבח תוקד. וכ"ה ב"ר"ח בגמ'. וכן הגי' הגר"א (וטוד) בגמ'. וראה דק"ס שם. אבל לא משמע כן מפרש"י יומא שם רע"ב. ובלח"מ שם ה"א נבאר ומפרש בהגירסא שלפנינו. ועד"ז בדברי דוד כאן.

אה החדשה, הרי בעניננו, כיון ששתי הלחם כבר אינם יכולים ליקרב ראשונה, ממילא אין עוד מקום לאיסור בזה, וניתן להקריב מנחות מן התבואה החדשה³⁰.

אבל אם הטעם הוא לפי שאסור להקריב מנחה מן החדש קודם ההתרה ע"י שתי הלחם, הרי האיסור במקומו עומד גם לאחר שהקריבו כבר מנחה מן החדש – כי כל זמן שלא הוקרבו שתי הלחם, לית"י להמתיר להקריב מנחה מן החדש.

וכעין זה היא השאלה בעניננו:

האם החיוב להדליק את המנורה מהמזבח החיצון הוא דין בהדלקת המנורה, שאש המנורה צריכה לבוא מן המזבח החיצון, או שמא זהו חיוב (שנאמר בפרשת המזבח, וממילא –) הנוגע למזבח: ממנו יש להביא את האש להדליק בה את המנורה³¹.

מהנפק"מ בזה – אם מאיזה טעם אש המזבח אינה קיימת³², האם הדבר מעכב את הדלקת המנורה:

55

ו. מהענינים המופלאים ע"ד ההלכה בפירוש רש"י:

בכמה דינים, שתוכנם מורכב משני פרטים התלויים זה בזה, עולה השאלה: מהו הפרט שהוא העיקר והסיבה ומהו המסובב.

54

ולדוגמא: בשתי הלחם שקרכים בחג השבועות הדין הוא שצ"ל „מנחה חדשה” – מן התבואה החדשה – ושקודם הקרבת השתי הלחם אסור להקריב מנחה אחרת בבית המקדש²⁸ מן התבואה החדשה. ועולה השאלה²⁹

– מהו כאן העיקר והסיבה: האם זהו דין שתי הלחם, שהם חייבים להיות המנחה הראשונה מהתבואה החדשה, וכמסובב מזה אסור להקריב לפני זה מנחה אחרת מן ה„חדש”; או שמא דין המנחות, שהן זקוקות למתיר – שכדי להתיר הקרבת מנחות מן החדש, צריך להקדים לזה הקרבת שתי הלחם מן החדש, והיינו, שמה ששתי הלחם קרבים תחילה מן התבואה החדשה, הרי זה כדי להתיר עי"ז מנחות מן החדש.

ונפקא מינה בנוגע לכמה ענינים,

ומהם:

אם עברו והקריבו מנחה מתבואה חדשה – האם איסור הקרבת מנחה אחרת מתבואה חדשה בתוקפו גם לאחר זה:

אם טעם האיסור הוא לפי ששתי הלחם צריכים ליקרב ראשונה מהתבו-

(30) ראה שפת אמת (שם סח, ב) דמתרץ החילוק דקודם העומר וקודם שתה"ל שבמשנה שם דבשתה"ל הוי החסרון במצות שתה"ל ולא פסול בהקרבה שבמנחות, וכ' שלכן אם עבר והקריב קודם שתה"ל שוב רשאי אפי' לכתחילה להביא עוד מנחות קודם שתי הלחם.

(31) להעיר ממחלוקת הרמב"ם והראב"ד הל' תמידין פ"ג ה"ג אם זהו חיוב בנר מערבי, או שזה בעיקר דין שלילי, היינו „שלא יביא ממזבח הפנימי ולא מבית הכירים”.

(32) אלא שיש לדון בזה (ע"ד ההלכה) אם אין מזבח אם יש להדליק את המנורה ממ"ש בתוספתא (מנחות פ"ו ה"ו) השלחן והמנורה והמזבחות מעכבין זא"ז. ובירושלמי שקלים פ"ד ה"ב מחלוקת בזה. ולדעת רבנן שם אינן מעכבין (וראה שם: כאן בעבודות שפנים כאן בעבודות

(28) ראה מנחות סח, ב ואילך. פג, סע"ב.

(29) בכל הבא לקמן ראה כארוכה צפע"נ הל' מתנות עניים (לה, ג ואילך). הל' נדרים (ת, ד). ועוד (ושם – ע"ז"ג גם לענין חדש לפני העומר). לקו"ש ח"ב ע' 134 ואילך.

ובפרט שכן מובן גם בפשטות הכתובים, כנ"ל, מזה שהתורה קבעה מקומו של לימוד זה בפרשה המדברת אודות (אש) המזבח החיצון, ולא בפרשת המנורה.

ז. ההוראה מזה בעבודת ה':

הכלים שהיו במשכן ובמקדש נחלקים בכללות לב' סוגים: הכלים שעמדו בפנים – המזבח הפנימי, המנורה והשלחן; והמזבח החיצון כו'.

ובעבודת האדם אלו הם ב' אופני עבודה: העבודה עם עצמו (בפנים), והעבודה עם הזולת, לפעול ולקרב גם את אלו הנמצאים ב"חוץ", והפעולה בחלקו (בחוץ) – עולם, בדוגמת המזבח החיצון אשר דוקא עליו הקריבו את הקרבנות של כל ישראל, והוא המקום לביורר עניני העולם.³⁷

המזבח עובר כו" ע"ד מתי נקרא „אש המזבח“: אם עד שלוקחו במחתה מעל המזבח ואז דוקא נק' „נתקה למצוה אחרת“, או גם אם רק הכינה במזבח (ראה יומא מו, ב. ובפרש"י שם. רמב"ם הל' תמידין פ"ב ה"ו), ואת"ל שזהו דין במזבח, הרי כ"ז שלא הורידה מהמזבח עובר, ועפ"ז יומתק ל' רש"י כאן „המכבה אש ע"ג המזבח“, ולא „המכבה אש המזבח“** כברמב"ם שם. ועוד. (37 ראה סהמ"צ להצ"צ מצות בנין מקדש פ"ב. ובכ"מ.)

(* ובדפוס ראשון ושני: מעל המזבח (וברש"י כתי": שעל המזבח). (** ואולי י"ל דעוד נפק"מ בלשונות אלו: „המכבה אש המזבח“ משמע מכבה כל אש המזבח, משא"כ הלשון שבפרש"י „המכבה אש על המזבח“ ה"ו גם מקצת האש (ראה זבחים צא, ב. רמב"ם שם. סהמ"צ מ"ל פא. ביאור הרי"פ (לטהמ"צ רס"ג) מ"ל ת קפח. וראה פני" וכלי חמדה פרשתנו בביאור דברי הרמב"ם). ולהעיר מהגירסא (בשוה"ג שלפנ"ז) מעל המזבח.

אם זהו דין במנורה, אזי כאשר ליתא לאש המזבח, אי אפשר להדליק את המנורה; אבל אם זהו דין במזבח, נמצא לכאורה שכאשר אש המזבח אינה קיימת, בטל החיוב וניתן להדליק את המנורה מאש אחרת.

והנה ע"ד ההלכה משמע שזהו דין בהדלקת האש של המנורה, שהיא צריכה לבוא מהמזבח החיצון³³;

אבל מזה שרש"י שינה מלשון רז"ל³⁴: „אש תמיד שאמרת לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון“, וכתב „אף היא מעל המזבח החיצון תוקד“, משמע שזהו דין במזבח החיצון³⁵, שהאש שבו צריכה להיות גם (כשאר היקידות כאן) האש שממנה תודלק אש המנורה.³⁶

שבחוק) – ראה בכ"ז לקו"ש ח"א ע' 117 ואילך וש"נ (ושם: שלדעת הרגזובי הוא מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם הכלים הם חלקי המקדש). וראה מנ"ח (מצוה צה) דבלא מזבח החיצון אינו קרוי בית המקדש. ובכל אופן – מקום לשאלה באם יש מזבח אבל אין אש על המזבח (שחטר בנדבת העצים – ראה תענית כה, א – וכיו"ב).

(33 ראה רמב"ם וראב"ד שבהערה 31. ולהעיר שהרמב"ם כתבו בפ"ג המדבר במצות הדלקת המנורה ולא בפ"ב שהוא ע"ד אש המזבח והמערכות שעליו.

(34 יומא שם. ועד"ז בתו"כ (כנ"ל הערה 22) ובירושלמי (כבהערה 27). (35 וע"ד המערכות שעל המזבח החיצון עצמו. וראה תוס' יומא שם ד"ה תמיד. ולהעיר מרמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ (פ"ב ה"ה. ובפיה"מ יומא שם ספ"ד) דביוהכ"פ היו על המזבח ד' מערכות „מוסיפין מערכה כדי להדר המזבח ולעטרו“. ובגמ' שם (ועד"ז בתו"כ שלפנינו): אש מחתה ומנורה מניין.

(36 ואולי י"ל שעפ"ז הדה"נ דהמנורה הוא דין במזבח עאכו"כ שכן הוא בנוגע הלאו ד„לא תכבה“ – ונפק"מ להלכה ד„המכבה אש על

יתירה מזו: מדברי רש"י נמצא, שהאש, עוד בהיותה על המזבח החיצון, הרי היא קשורה כבר עם אש המנורה.⁴⁵ ומשמעות הדבר בעבודת האדם: כדי שאצל יושב אוהל "תדלק" ותאיר, "אש" ואור התורה, צריך להיות נוגע לו לפני זה.⁴⁶ שגם אצל איש ישראל הנמצא ב"חוי" ידלק ויאיר, "ג' ה' נשמת אדם", ורק אז יוכל להאיר את "ג' ה'" שלו ב"אור התורה".

וקשר זה של המנורה עם המזבח החיצון (ההתעסקות עם החוי) נוגע עד כדי כך, שנרמז הוא בפסוק דידן בתיבת "תמיד". כי הענין ד"תמיד", התמידות בעבודתו של יושב אוהל, נפעל אצלו דוקא ע"ז שעובר גם את הנסיונות והקשיים של ה"חוי" ומתעסק בפעולה על הזולת, ואזי הוא זוכה למעלת התמידות בעבודתו בלימוד התורה.⁴⁷

(משיחת ש"ט צו תשכ"ט)

משה למצריים ירדתם (שבת פה, סע"ב), שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (רמב"ם סוף הל' חנוכה – מספרי נשא ו, כו (בשינוי לשון)).
 (45) והיינו כי זהו דין באש המזבח (אבל את"ל שזהו דין באש המנורה הרי כמו שהוא על המזבח אינו שייך למנורה. אבל ראה לעיל הערה 36), וכמו במערכה שני' של קטורת (ואש מחתה) שעל מזבח החיצון – שבגמ' ותו"כ באים ביחד (וראה לעיל הערה 35)
 (46) ולהעיר אשר סדר היום צ"ל: יהיב פרוטה לעני והדר מצלי (ב"ב י, א. שו"ע או"ח סו"ס צב) ומביהכנ"ס לביה"מ (שו"ע או"ח סקנ"ה).
 (47) להעיר מרשב"י (שתורתו ואומנתו) שתחילת ענינו בצאתו מהמערה אתקין מילתא (שבת לג, סע"ב).

ובפרטיות יותר: הדלקת המנורה היא ענין התורה,³⁸ כמ"ש³⁹ "כי נר מצוה ותורה אור", ועל זה נאמר "להעלות נר תמיד" (כחיוב תלמוד תורה, משא"כ מצוות), ובפרט מי שתורתו אמנותו, שהריהו בכחינת "נר תמיד" – מקושר לה' בכל עת.⁴⁰

אלא שיכול יושב אוהל לטעון: כיון שביכלתו להיות "מנורה דולקת" באופן של "להעלות נר תמיד", א"כ אין הוא זקוק לקיום המצוות, אפילו כשלאפניו מצוה עוברת*⁴⁰; וכן – ובמכל-שכן: מה לו לקיים מגע ומשא עם עניני העולם, או אפילו עם יהודי אחר אשר בערך מקום (ומעלת) יושב אוהל הרי הוא נמצא ב"חוי"?

על זה באה ההוראה, שהדלקת ה' מנורה צריכה להיות (והריהי) מן המזבח; אמנם ישנו המזבח הפנימי – עבודתו הנעלית של אדם מישראל עם עצמו, אבל אור המנורה אינו בא מן המזבח הפנימי, אף שמקומו בסמוך לו,⁴¹ שהיא העבודה דפנימיות (הלב⁴²), אלא דוקא⁴³ מן המזבח החיצון.⁴⁴

(38) ראה תו"א פה, ב. אוה"ת תרומה ע' א'תצא ואילך. ובכ"מ.
 (39) משלי ו, כג.
 (40) ראה אוה"ת תצוה ע' א'תקנב ואילך.
 (40*) ראה ירוש' ברכות פ"א ה"ב: ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב כו'. – ולהעיר דפשיטא להש"ס דאפילו לעשות סוכה ולולב מפסיק. ואכ"מ.
 (41) ראה יומא שם מה, ב. ראב"ד שבהערה 31.
 (42) ראה לקו"ת דברים עח, ד. פו, ד. מצות בנין מקדש שם. ובכ"מ.
 (43) ועד"ז במזבח הפנימי שמערכה שני' של קטורת (של מזבח הפנימי) צ"ל על מזבח החיצון (יומא ותו"כ שם).
 (44) להעיר שנתנית התורה – באה ע"י מענת